

Kolej na Słupsk

W tym roku mija 160. lat od wybuchu Powstania Styczniowego (1863-1864)
Narodowe Czytanie 2023 powieści Elizy Orzeszkowej „Nad Niemnem”
Izba Historii Kolei w Słupsku

Patriotyzm Jutra

W bieżącym roku Muzeum Historii Polski (MHP) przyznało dofinansowanie Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Dąbrowskiej w Słupsku (MBP) na realizację projektu pn. „Kolej na Słupsk”, który jest realizowany od czerwca 2023 r. z programu „Patriotyzm Jutra”. Projekt uzyskał wysoką punktację tj. 89,5, i tym sposobem znalazł się na trzynastym pozycji projektów dofinansowanych przez Muzeum Historii Polski. Projekt „Kolej na Słupsk” współfinansuje Miasto Słupsk. W zadaniu określony został typ kwalifikacji, czyli działania edukacyjno-animacyjne aktywizujące uczestników poprzez współdziałanie i interakcję, m.in. warsztaty, akcje artystyczno-historyczne, wystawy, film.

Przedsięwzięcie dotyczy szeregu aspektów historycznych m.in. Powstania Styczniowego, klasyki literackiej („Nad Niemnem” Elizy Orzeszkowej) oraz historii kolejnictwa na Pomorzu. Motywem przewodnim jest historia kolei pomorskiej zaś podstawą działań projektowych Izba Historii Kolei, która znalazła swój przystanek przy ul. Filmowej 2 w Słupsku.

Zadanie zaplanowano w ten sposób, by historię kolejnictwa pomorskiego zaprezentować w kilku atrakcyjnych formach: organizacji żywych lekcji historii; wykładów historycznych nt. ubioru i podróży; organizacji wydarzenia historyczno-artystycznego; organizacji ruchomej ekspozycji wystawienniczej; nagrania filmu; aktywności w mediach społecznościowych.

W realizację projektu włączono uczniów szkół podstawowych oraz uczniów szkół średnich, emerytowanych kustoszy Izby Historii Kolei oraz młodych kolejarzy, seniorów z Naczelnej Organizacji Technicznej (NOT) w Słupsku, nauczycieli, pracowników naukowych, dziennikarzy i regionalistów. Ważnym partnerem projektowym jest Koło Historii Kultury Materialnej XIX wieku – Secesja, w którym udziela się dr n. hum. Aneta Aleksandra Duda, historyk zajmująca się XIX wiekiem, pasjonatka kultury materialnej ziemiaństwa i arystokracji. Aneta Duda prowadzi zajęcia z młodzieżą, projektuje i prezentuje stroje z rozmaitych epok, miała realny wpływ na tworzenie scenariusza wydarzenia.

Podsumowując ten wątek wypowiedzi, projekt „Kolej na Słupsk” składa się z kilku aspektów historycznych, po to, by każdy mógł w nim odnaleźć coś dla siebie. Owa aktywność ma uczynić z Izby Historii Kolei w Słupsku miejsce historycznie ważne na mapie miasta Słupska, wyraziste i twórcze, wzbogacone „pieczęcią” historycznych znaczeń. Wszak IHK odnosi się do historii kolei żelaznych, wąskotorówek i zabudowań dworcowych, odnosi się również do zawodu kolejarza w rozmaitych kontekstach i specjalistycznych aspektach, wspiera edukację i integruje pokolenia. Z tego względu – bez jakichkolwiek wątpliwości – IHK należy określić, jako organizację będącą dobrem miastotwórczym, inicjatywą iście społeczną, powstałą z zamiłowania i pasji do kolejnictwa, której (nie

tylko podstawy merytoryczne) ale również wystrój i rozmieszczenie obiektów historycznych, opracowali emerytowani kolejarze.

Do realizacji projektu wykorzystano media społecznościowe, co pozwala na sieciowanie informacji oraz włączanie osób, które w sposób szczególny zainteresowane są historią miasta i regionu, ale również tych, dla których historia kolei pomorskiej jest tematem zajmującym i ponadczasowym.

Stacja Niemen

W ramach zadania zorganizowano wydarzenie historyczno-artystyczne pn. „Kolej na Słupsk”, w którym wzięli udział mieszkańcy Słupska, wcielając się w role wyjęte z powieści pt. „Nad Niemnem” Elizy Orzeszkowej oraz publikacji pt. „Słupsk 1945. Miasto Niemców, Sowieców i Polaków” prof. Wojciecha Skóry. Całość wydarzenia przebiegła w formie parateatralnej z podziałem na sceny i akty oraz role do nich przypisane, z oprawą muzyczną i narracją. Słupszczanie obsadzeni w „Kolei na Słupsk” odegrali przypisane im role m.in.: Anzelma Bohatyrowicza, Benedykta Korczyńskiego, Justyny Orzelskiej, Jana Bohatyrowicza czy Jadwigi Darzeckiej. Pojawiły się również inne postacie m.in. Elizy Orzeszkowej, Romualda Traugutta, kwiaciarki, dziewczyny kawiarnianej, żebraczki, pucybuta i gazeciarza. Damy wystąpiły w sukniach z określonych epok historycznych, zjawiała się szlachta, Powstańcy Styczniowi, mieszkańcy Korczyna, Osowca i Olszynki oraz mieszkańcy Zaścianka Bohatyrowicze.

Wydarzenie odbyło się na Moście Grosza, który na kilka godzin zamienił się w STACJĘ NIEMEN. Ową stację wypełnił tłum „podróżnych w czasie”. Oczekiwali oni na przyjazd pociągu relacji Niemen – Słupsk. Nad Mostem umieszczono tablicę STACJA NIEMEN, po obu stronach rzeki czuwali kolejarze w historycznych mundurach. U zbiegu byłego kościoła św. Mikołaja i Mostu Grosza – obok muru średniowiecznego – usytuowano scenę, tu wydarzyły się konkretne odslony nawiązujące do zdarzeń historycznych – zwane STACJAMI. Każdą ze scen zdobiły fotogramy – pełniące rolę dekoracji scenicznej. Rzeka w tym dniu przybrała dwa oblicza – wartkiej Słupi i prastarego Niemna. Kolejarze wręczali podróżnym jubileuszowe wejściówki i kopie historycznych biletów kolejowych. Narrator (Zawodowca Stacji) przenosił mieszkańców w różne wydarzenia historyczne. Sceny oddziaływała muzyka, a pasażerowie odziani byli w stroje z rozmaitych epok historycznych. Tuż przy szklanych barierkach mostowych ustawiono gabloty z obiektami Izby Historii Kolei, przy których czuwali kustosze – kolejarze w historycznych mundurach – pełniący role dyżurnego ruchu, dyspozytora, kierownika pociągu, itp. Snuli oni opowieści o zasobach IHK, lokomotywach parowych i początkach kolejnictwa na Pomorzu.

Damy w Podróży, w oczekiwaniu na przyjazd pociągu, spacerowały po Moście Grosza, piły herbatę w Kawiarni Dworcowej, opowiadały zainteresowanym o lękach wynikających z podróżowania bez koni, o chmurze dymu z lokomotywy, która miała przystaniać słońce, przez co kury nie mogły znieść jaj, krowy nie dawały mleka, a kobiety stawały się bezpłodne. Takie „prawdy” ongiś wyrażali ludzie załężeni rozwojem techniki w XIX w. Na kawiarnianych stolikach leżały książki „Nad Niemnem” Elizy Orzeszkowej.

W projekcie „Kolej na Słupsk” występują również aspekty związane z wynalazczością, przemieszczaniem się ludności i rozwojem transportu. Co wydarzyło się od owego 1863 r. w innym miejscu? W XIX wieku budowano kolej żelazną do Słupska. Od Szczecina dotarła ona w roku 1869, a od strony Gdańska w 1870 r. W roku 1878 zakończono budowę kolei Słupsk – Ustka i do Szczecinka (przez Korzybie, Miastko; cała trasa do Poznania 1879 r.). Na początku XX wieku, dzięki kolejnym liniom pośrednim Słupsk uzyskał sieć komunikacji kolejowej normalnotorowej w przestrzeni gospodarczego oddziaływania. Dziś wędrując „Szlakiem Zwiniętych Torów”, tych które zdemontowała i zagabiła Armia Czerwona w 1945 r., wśród pomorskich lasów wciąż odnajdujemy bezimiennie groby, które czasami mają swoich opiekunów, współczesnych Bohatyrowiczów.

Od września kontynuujemy cykl lekcji historycznych w IHK, jak również opowiadamy o dormezie i karetach, o starych lokomotywach i dworcach kolejowych. Istotną rolę odgrywają nauczyciele i młodzież z Zespołu Szkół Technicznych „Drzewniak” w Słupsku, tu bowiem funkcjonują klasy sprofilowane na technika stylistę czy technika przemysłu mody, co w projekcie ma duże znaczenie.

O wielkiej historii trzeba stale opowiadać, bowiem nie wszystko da się „przywdziać” w teorię, czasami należy przemierzyć stary szlak, pomieszać wątki historyczne, po to, by w konsekwencji móc odnaleźć drogę.

AUTORKA: mgr Danuta Maria Sroka

